

PARLAMENT DE L'ACTE D'INAUGURACIÓ DE L'EXPOSICIÓ DE FONDS HISTÒRIC: 2014, Any Internacional de la Cristal·lografia

Per desena vegada consecutiva, inaugurem enguany el curs "bibliogràfic" en aquestes Facultats de Física i de Química. L'inaugurem, com sempre, amb l'exposició commemorativa d'una efemèrides científica, una conferència sobre el tema i una petita festa. Com que una dècada és un període de temps prou recent, i a la vegada prou dilatat per permetre una mirada enrere i fer balanç, hem recopilat com a memòria gràfica de l'activitat realitzada els cartells anunciadors de cadascuna de les mostres presentades, des del 2004 fins al 2014, i els hem exposat just a l'entrada de la sala de lectura.

Avui, quan les coses canvien molt, i molt ràpidament, una dècada és un període de temps molt respectable i dona ja una perspectiva robusta dels canvis en l'accés a la informació científica i, per tant, en la trajectòria i orientació de la nostra biblioteca la qual s'adapta contínuament a les circumstàncies i tecnologies d'avui. A hores d'ara tenim una biblioteca completament digitalitzada que dóna accés als usuaris a moltes revistes científiques i bases de dades des de qualsevol ordinador d'arreu del món, fruit, entre d'altres moltes coses, d'una política assenyada d'altres i baixes en les subscripcions. Cal recordar, però, que moltes de les fonts d'informació primària, les revistes científiques, són seleccionades d'acord amb el criteri, sovint voluble, de les grans editorials i això ha representat aquests darrers temps la pèrdua d'alguns títols entre els que destaca el de "Monthly Notices of the Royal Astronomical Society". L'atenció i l'esforç del Departament d'Astronomia, de la Comissió d'Usuaris i de la pròpia Universitat han de permetre, l'any 2015, subscriure de nou aquesta publicació i mantenir els nivells adequats d'informació per a astrofísics i astrònoms. Un ensurt molt significatiu també en aquest darrer any ha estat la pèrdua de la subscripció a la base de dades Reaxys, de valor primordial per a químics sintètics. Aquesta vegada el problema era el preu proposat per l'editorial, Elsevier, molt alt, massa alt combinat amb la necessària reducció de la despesa. La mobilització dels usuaris, inclosos els investigadors del Parc Científic, junt amb l'excel·lent estratègia i esforç del CRAI han aconseguit un contracte nou de subscripció en condicions econòmiques favorables que permeten als químics seguir disposant de la base de dades durant, almenys, els propers cinc anys. Estem contents i agraïm cordialment l'interès i dedicació al tema d'alguns dels que avui seieu en aquesta sala i també d'altres persones que no hi són però que haurien de ser-hi.

De tota manera, és ben sabut i pràctica comuna que davant de l'autoritat s'han de posar de manifest les carències. En el nostre cas podem citar, a títol d'exemple, mancances manifestes com ara l'accés al ChemSusChem o al ChemCatChem, publicacions relativament noves i d'interès en diverses línies

de recerca vives a la casa, que, per ara, són fora de l'abast del pressupost previst. Així doncs, cal insistir en que l'exigència d'una biblioteca científica, moderna i funcional és gran i creix contínuament i també en el fet que aquesta nostra biblioteca és, en gran part, responsable de les bones qualificacions de la Universitat de Barcelona en molts dels rànquings internacionals. Som conscients de la conjuntura econòmica però aspectes tals com l'adquisició de noves fonts d'informació, l'actualització de la xarxa wifi, el nivell adequat de neteja i tants d'altres requereixen la major atenció i esforç de gestió de l'administració i forma part de la nostra tasca el recordar-ho avui.

A continuació, vull presentar la desena de les exposicions bibliogràfiques temporals que hem preparat, enguany dedicada a l'Any Internacional de la Cristal·lografia amb motiu del centenari de les concessions dels premis Nobel de Física a Von Laue, l'any 1914, pel seu descobriment sobre la difracció dels Raigs X, i als Bragg, pare i fill, l'any 1915, per obrir la porta de les aplicacions de la difracció de Raigs X a l'estudi de l'estructura cristal·lina. La força, l'impacte i les possibilitats tècniques d'aquests descobriments varen ressonar de manera immediata a la ciutat de Barcelona, i ja l'any 1896, tot just alguns mesos després que es donessin a conèixer, es varen realitzar a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, la RACAB, i a l'Hospital Clínic les primeres "plaques", terme que encara es fa servir avui en l'argot dels metges radiòlegs. En podreu veure algunes en una de les vitrines de l'exposició, la d'una ma esquerra anònima i també la d'un peu dintre la seva bota. Vull fer notar també una notícia del moment, publicada la Vanguardia, on s'inclou una foto de la primera radiografia la qual correspon a la ma de la dona de Roentgen engalanada amb un anell que la fa elegant i exòtica. Aquest mateix any de 1896, la RACAB organitzà una conferència que dictà Eduardo Lozano y Ponce de León, "Las radiaciones Röntgen. Qué son y para qué sirven" donada a conèixer després en forma d'opuscle, publicació que mostra novament l'interès que el tema despertava ara fa cent vint anys. Cal aclarir que algunes de les primeres experiències de demostració del potencial de la difracció de Raigs X es varen realitzar al Gabinet de Física de la Universitat de Barcelona.

Els descobriments de Laue, els Bragg i molts d'altres que venen després han fet avançar substancialment el coneixement de l'estructura íntima de les substàncies i han permès, entre altres coses, el desenvolupament dels làsers de raigs X, l'estudi de compostos tan diversos com ara fàrmacs, proteïnes, minerals o virus i, de fet, han permès el naixement de la biologia estructural. Estic segura que la conferència que ha preparat sobre el tema el nostre company, el Dr. Miquel Àngel Cuevas del Departament de Cristal·lografia, Mineralogia i Dipòsits Minerals, ens farà veure l'abast i l'actualitat del tema. N'estic segura perquè conec des de fa anys, molts anys, el Professor Cuevas i la seva activitat científica i també la tasca de divulgació, atractiva i efectiva, que porta a terme en el camp de la cristal·lografia.

L'aspecte lúdic de la vida de la biblioteca inclou, enguany, la presència d'obra gràfica, les aquarel·les quàntiques, de Josep Ma. Ferrer i Guanter, físic i pintor. El tema unificador de la mostra exposada a l'hemeroteca és la mecànica quàntica i s'hi pot veure des del gat de Schrödinger fins a l'efecte fotoelèctric o l'home quàntic. Jo no sóc ningú per a avaluar la qualitat artística de les pintures però... a mi m'agraden molt!

Abans d'acabar voldria anunciar-vos que el proper curs l'inaugurarem amb una efemèrides molt rellevant, el centenari de la publicació de la teoria de la relativitat general d'Einstein i, de fet, del naixement de la cosmologia moderna. Vull fer notar, que la dècada d'exposicions bibliogràfiques a que m'he referit a l'inici d'aquest parlament la vàrem iniciar l'any 2005 i la clourem l'any 2015 amb la figura d'Albert Einstein, el savi mes savi i també mes popular dels darrers cent anys.

Finalment, i en nom de la Comissió d'Usuaris que encara presideixo, vull d'agrair l'esforç, l'entusiasme i la dedicació de la Comissió Específica responsable directe del que avui presentem i al Departament de Cristal·lografia, Mineralogia i Dipòsits Minerals d'aquesta Universitat la seva aportació material i el seu assessorament.

Menció particular d'agraïment mereix la Dra. Francesca Portolés, familiar directe d'un dels radiòlegs catalans pioners, el Dr. César Comas Llabería, perquè ens ha proporcionat per a l'exposició material molt valuós, extensament estudiat a la seva Tesi i avui recollit i custodiat a l'Arxiu César Comas.

Vull fer constar també el nostre deute amb la RACAB que ens ha cedit el material que s'aplega a la vitrina de l'exposició dedicada als Raigs X i, molt en particular, a la Sra. Fina Fortuny, bibliotecària, i al Dr. Josep Font Cierco, acadèmic bibliotecari, per la seva col·laboració.

Al personal de les biblioteques de Física i Química, de Geologia i del CRAI, a la Societat Catalana de Química i a la de Física, a les Facultats de Química i de Física els agraeixo el seu suport imprescindible.

Voldria encara, abans d'acabar, aprofitar l'avinentesa per acomiadar-me de tots vosaltres com a presidenta de la Comissió d'Usuaris de la Biblioteca. Ha estat per a mi un servei molt interessant, estimulants i gratificant. Ha estat també un plaer i un gran suport poder comptar sempre amb l'ajut i la col·laboració eficaç, professional i desinteressada dels usuaris de la biblioteca agrupats en comissions diverses, de les bibliotecàries d'aquesta casa, dels deganats de Física i de Química, del CRAI i, en definitiva, de la Universitat de Barcelona. A tots ells el meu agraiement més cordial.

Barcelona, Novembre de 2014

[Dra. Elisabet Bosch]